

SYSSELSÄTTNINGSPOLITIKEN

Ett av de främsta målen med Europa 2020-strategin är att skapa fler och bättre arbetstillfällen. Den europeiska sysselsättningsstrategin med sina riktlinjer och stödprogram, såsom det europeiska programmet för sysselsättning och social innovation (EaSI), är utformad för att bidra till tillväxt och sysselsättning, arbetskraftens rörlighet och sociala framsteg.

RÄTTSLIG GRUND

Artikel 3.3 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och artiklarna 8–10, 145–150, 156–159 och 162–164 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

MÅL

I fördraget nämns flera viktiga principer, mål och verksamheter, bland annat att främja en hög sysselsättningsnivå genom att ta fram en samordnad strategi, särskilt för att få fram en kvalificerad, utbildad och anpassningsbar arbetskraft och en arbetsmarknad som kan anpassas till ekonomiska förändringar. Enligt den horisontella klausulen i artikel 9 i EUF-fördraget ska unionen vid fastställandet och genomförandet av sin politik och verksamhet beakta målet att uppnå en hög sysselsättningsnivå.

RESULTAT

A. De första etapperna (1950-talet till 1990-talet)

Redan på 1950-talet kunde arbetstagarna få återanpassningsstöd i Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG). Stödet gavs till arbetare i kol- och stålbranschen som riskerade att bli arbetslösa när branschen omstrukturerades. Europeiska socialfonden (ESF) (se faktablad [5.10.2](#)) inrättades i början på 1960-talet och var det viktigaste verktyget i kampen mot arbetslösheten.

Under 1980-talet och början av 1990-talet var handlingsprogrammen för sysselsättning inriktade på särskilda målgrupper, och en rad observations- och dokumentationssystem upprättades.

För att främja fri rörlighet och hjälpa arbetstagare att hitta arbeten i andra medlemsstater förbättrades det tidigare Sedoc-systemet och döptes 1992 om till Eures (Europeiska nätverket för arbetsförmedlingar). Eures är ett samarbetsnätverk mellan kommissionen och offentliga arbetsförmedlingar i EES-medlemsstaterna (plus Schweiz) och andra partnerorganisationer.

B. Mot en mer heltäckande sysselsättningspolitik

1. Vitboken om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning (1993)

Mot bakgrund av den höga arbetslösheten i de flesta EU-länder blev vitboken utgångspunkten för en diskussion om EU:s strategi för ekonomi och sysselsättning, och för första gången sattes sysselsättningsfrågorna överst på EU:s dagordning.

2. Amsterdamfördraget (1997) och dess bidrag

I Amsterdamfördraget, som trädde i kraft i maj 1999, tillkom ett nytt avsnitt om sysselsättning som lade grunden för inrättandet av en europeisk sysselsättningsstrategi och en permanent, fördragsgrundad sysselsättningskommitté med rådgivande funktion för att främja samordning mellan medlemsstaternas sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik. Medlemsstaterna fortsatte dock att ha ensam behörighet inom sysselsättningspolitiken. Införandet av ett ”socialt protokoll” i fördraget gjorde arbetsmarknadens parter mer delaktiga.

3. Luxemburgprocessen: den europeiska sysselsättningsstrategin 1997–2004

Det extrainsatta toppmötet om sysselsättning i Luxemburg i november 1997 blev startskottet för den europeiska sysselsättningsstrategin tillsammans med den öppna samordningsmetoden – den så kallade Luxemburgprocessen, som är en årlig cykel för samordning och övervakning av den nationella sysselsättningspolitiken som bygger på medlemsstaternas åtagande om att fastställa ett antal gemensamma mål och riktmärken. Strategin var uppbyggd kring följande:

- Riktlinjer för sysselsättning, utarbetade av kommissionen och antagna av rådet.
- Nationella handlingsplaner.
- En gemensam sysselsättningsrapport, offentliggjord av kommissionen och antagen av rådet.
- Landsspecifika rekommendationer, utarbetade av kommissionen och antagna av rådet.

I och med den europeiska sysselsättningsstrategin fick en hög sysselsättningsnivå samma prioritet som de makroekonomiska målen tillväxt och stabilitet.

4. Lissabonstrategin (2000–2010)

År 2000 kom Europeiska rådet i Lissabon överens om det nya strategiska målet att göra EU till den ”mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomin i världen”, med full sysselsättning som det övergripande målet för sysselsättnings- och socialpolitiken, och om konkreta mål som skulle uppnås till 2010.

År 2002 gjordes en översyn av den europeiska sysselsättningsstrategin, och 2005 återlanserades strategin med inriktning på tillväxt och sysselsättning för att förenkla och rationalisera Lissabonstrategin. Bland annat infördes en flerårig ram (första perioden 2005–2008). Sedan 2005 har riktlinjerna för sysselsättning varit integrerade i de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

5. Europa 2020-strategin (2010–2020)

Denna 10-åriga strategi för sysselsättning och smart och hållbar tillväxt för alla fastställde för första gången ett antal överordnade mål:

- Arbetsmarknaden: att öka deltagandet på arbetsmarknaden bland personer i åldrarna 20–64 år till 75 % fram till 2020.
- Social delaktighet och bekämpning av fattigdom: att hjälpa minst 20 miljoner människor ur en situation där de riskerar fattigdom och social utestängning.
- Bättre kvalitet och resultat inom utbildningssystemen: att minska andelen ungdomar som lämnar skolan i förtid till 10 % (från 15 %) och öka andelen 30–34-åringar som har fullföljt en eftergymnasial utbildning eller motsvarande till minst 40 % (i stället för 31 %).

Medlemsstaterna ska omforma alla fem överordnade mål till nationella mål, med beaktande av sina olika utgångslägen och nationella omständigheter.

De tio integrerade riktlinjerna innehåller sex allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken (artikel 121 i EUF-fördraget) och fyra sysselsättningsriktlinjer (artikel 148 i EUF-fördraget). De sysselsättningsriktlinjer som antogs av rådet i oktober 2010 syftade till att öka kvinnors och mäns deltagande på arbetsmarknaden, minska den strukturella arbetslösheten och främja kvalitet i arbetet; utveckla en kvalificerad arbetskraft som motsvarar arbetsmarknadens behov och främja livslångt lärande; förbättra utbildningssystemens kvalitet och resultat på alla nivåer och öka deltagandet i högre utbildning eller motsvarande samt främja social delaktighet och bekämpa fattigdom.

I oktober 2015 antog rådet reviderade riktlinjer med tydlig inriktning på arbetsmarknaden som gick ut på att

- stimulera efterfrågan på arbetskraft (sysselsättningsskapande; skatt på arbete; lönesättning),
- öka arbetskraftsutbudet, arbetskraftens färdigheter och kompetens (relevanta färdigheter och kompetenser; nödvändiga investeringar; ta itu med strukturella brister inom utbildningssystemen; minska hindren för sysselsättning, särskilt för missgynnade grupper),
- förbättra arbetsmarknadens funktion (principerna för flexibilitet för att minska segmenteringen av arbetsmarknaden; deltagande av arbetsmarknadens parter; förbättrad aktiv arbetsmarknadspolitik; förbättrade offentliga arbetsförmedlingar; arbetskraftens rörlighet),
- säkerställa rättvisa, bekämpa fattigdom och främja lika möjligheter (modernisera socialförsäkringssystemen, hälso- och sjukvården och långtidsvården; principerna för aktiv inkludering; riktad socialpolitik för att förhindra att elever lämnar skolan i förtid och social utestängning).

6. Stödfinansieringsinstrument och politiska initiativ

EU:s program för sysselsättning och social innovation (EaSI) 2014–2020, som antogs av parlamentet och rådet sammanför tre befintliga program:

- Progress (programmet för sysselsättning och social solidaritet), som genererar analytisk kunskap, stöder informationsutbyte och ömsesidigt lärande,
- Eures (Europeiska nätverket för arbetsförmedlingar), som är ett nätverk för arbetsrörlighet som tillhandahåller information, rådgivning och rekryterings- och förmedlingstjänster inom hela EU,
- Mikrofinansiering och socialt entreprenörskap, som omfattar tillgång till mikrofinansiering för enskilda och mikroföretag samt kapacitetsuppbyggnad för mikrokreditgivare, och främjar sociala företag, dvs. företag vars huvudsyfte är socialt.

Europeiska socialfonden (ESF) kan stödja många olika initiativ i medlemsstaterna, men Europeiska rådet beslutade i februari 2013 att inrätta ett ungdomssysselsättningsinitiativ med en budget på upp till 6,4 miljarder euro (3,2 miljarder från ESF och 3,2 miljarder från en särskild budgetpost) för perioden 2014–2020 (se faktablad [5.10.2](#)). Initiativet fokuserar på ungdomar i åldern 15–24 år som varken arbetar eller studerar i regioner med särskilt hög arbetslöshet.

Finansieringsinstrument bidrar till stöd för politiska initiativ på sysselsättningsområdet.

I december 2012 lade kommissionen fram ett förslag till ett ungdomssysselsättningspaket som innebar en rad åtgärder för att hjälpa medlemsstaterna att specifikt ta itu med arbetslösheten

och den sociala utestängningen bland ungdomar med hänsyn till den höga och ihållande ungdomsarbetslösheten, som bestod av

- en rekommendation från rådet om att inrätta en europeisk ungdomsgaranti (april 2013), med syftet att se till att alla unga under 25 år får ett högkvalitativt erbjudande om sysselsättning, vidareutbildning, lärlingsutbildning eller praktik inom en period av fyra månader efter det att de blivit arbetslösa eller avslutat sin formella utbildning,
- den europeiska alliansen för lärlingsutbildning (som lanserades i juli 2013) kompletterad av en Europeisk pakt för ungdomsfrågor som inleddes 2015 tillsammans med ledande europeiska företag för att inrätta lärlingsutbildningar,
- en rekommendation från rådet om kvalitetskriterier för praktikprogram (mars 2014).

I december 2016 presenterade kommissionen ett meddelande om att investera i Europas unga, som kombinerade tidigare åtgärder och bland annat inrättade en ny europeisk solidaritetskår med fokus på stöd vid eventuella naturkatastrofer eller lokala sociala problem. Några månader senare, i maj 2017, föreslog kommissionen en särskild rättslig grund och en budget på omkring 340 miljoner euro för detta initiativ.

Ytterligare politiska initiativ har inletts för andra grupper som påverkas av krisen. I februari 2016 antog rådet kommissionens förslag till rådets rekommendation om integrering av långtidsarbetslösa på arbetsmarknaden. Förslaget inriktar sig på registrering hos en arbetsförmedling, en ingående individuell utvärdering och ett avtal om återinträde på arbetsmarknaden. Precis som med ungdomsgarantin kommer ett övervakningssystem att upprättas.

I juni 2016 lade kommissionen fram en ny kompetensagenda för Europa vars syfte är att förse medborgarna med kompetenser som är relevanta för arbetsmarknaden. De insatser som hittills ingår i agendan är rådets rekommendation av den 19 december 2016 om kompetenshøjningsvägar för vuxna, översynen av den europeiska referensram för kvalifikationer som antogs av rådet i maj 2017, och kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om en översyn av Europass-ramen (oktober 2016) samt en EU-kompetensprofil för medborgare från tredjeländer (juni 2017).

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Parlamentets roll på detta område har gradvis utvecklats. Sedan Amsterdamfördraget trädde i kraft måste rådet samråda med parlamentet innan det antar riktlinjerna för sysselsättning. Den öppna samordningsmetoden har dessutom stärkt parlamentets roll, och då inte bara Europaparlamentets utan även de nationella parlamentens, vilka bör vara delaktiga i fastställandet och uppnåendet av de nationella målen.

Resolutioner och andra texter visar att parlamentet anser att sysselsättning och social delaktighet är en av EU:s viktigaste frågor och att EU och medlemsstaterna måste samordna sina insatser.

Under regeringskonferensen 1996 **begärde** parlamentet att ett särskilt kapitel om sysselsättning skulle ingå i Amsterdamfördraget.

Parlamentet har helhjärtat stött Europa 2020-strategin. Många initiativ för att bekämpa ungdomsarbetslösheten bygger på konkreta och praktiska åtgärder som föreslagits av parlamentet, till exempel EU:s ungdomsgaranti och miniminormer för praktiktjänstgöring. Parlamentet har sedan 2010 ställt sig helt bakom inrättandet av ungdomsgarantin, och övervakar genomförandet av den. I sin resolution av den 17 juli 2014 efterlyste parlamentet en europeisk rättslig ram för införande av miniminormer för genomförandet av ungdomsgarantin, inbegripet

kvaliteten på lärlingsutbildningar och som även omfattar unga mellan 25–30 år. Vad gäller den europeiska solidaritetskåren uppmanade parlamentet i sin resolution av den 6 april 2017 kommissionen att i sitt framtida lagstiftningsförslag tydligt beskriva budgetarrangemangen för att undvika negativa effekter på befintliga EU-program för ungdomar. Vidare gav parlamentet i sin resolution av den 29 oktober 2015 sitt stöd till rekommendationens hantering av långtidsarbetslöshet. **Parlamentets intensiva** arbete med kompetensutveckling hade betydelse för den nya kompetensagenda för Europa som kommissionen utfärdade i juni 2016. Här ingår parlamentets resolution av den 10 september 2015 om att skapa en konkurrenskraftig arbetsmarknad för 2000-talet: att matcha kompetens och kvalifikationer med efterfrågan, och dess resolution av den 19 januari 2016 om kompetenshöjande åtgärder för att bekämpa ungdomsarbetslöshet.

[Susanne Kraatz](#)

06/2017